

Inspectieresultaten Leeftijdsgrens Tabak en aanverwante producten 2022 en 2023

December 2023

Deze factsheet geeft de resultaten weer van het toezicht op de naleving van de Leeftijdsgrens Tabak en aanverwante producten van januari 2022 tot juli 2023.

In het kort

Om de beschikbaarheid van tabak en aanverwante producten (zoals e-sigaretten, ook wel vapes genoemd) voor jongeren te beperken, geldt voor de verkoop van deze producten een leeftijdsgrens van 18 jaar. Artikel 8 van de Tabaks- en rookwarenwet bepaalt dat het verboden is tabaksproducten en aanverwante producten te verstrekken aan een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Deze vaststelling vindt plaats aan de hand van een geldig officieel identiteitsbewijs.

Testkoopmethode

De NVWA zet tijdens de controles testkopers in bij bedrijven voor aankoop van tabaksproducten of vapes. Een testkoper is een 17-jarige, die op basis van uiterlijke kenmerken niet onmiskenbaar 18 jaar of ouder is. In opdracht van de NVWA probeert de testkoper tabak of vapes te kopen, onder begeleiding van een inspecteur. Daarna wordt de uitkomst door de inspecteur teruggekoppeld aan het bedrijf. Er is een selectie gemaakt van bedrijven op basis van resultaten van voorgaande inspecties, burgermeldingen en tips die voortkomen uit gesprekken met jongeren tijdens de observaties op locatie. De inspecties worden uitgevoerd bij fysieke¹ winkels als supermarkten, tankstations, tabaksspeciaalzaken, horecabedrijven en kleinere verkooppunten zoals, kiosken, belwinkels en avondwinkels.

In geval van een overtreding wordt handhavend opgetreden. Als de toezichthouders tijdens de observaties een overtreding waarnemen, volgt een boete. Deze kan variëren van 1.360 euro tot 9.000 euro, afhankelijk van de inspectiehistorie en grootte van het bedrijf.

De 3-strikes-out-maatregel losse verkoop

Als een bedrijf in een periode van 12 maanden, 3 keer de regels heeft overtreden door tabaksproducten en/of vapes te verstrekken aan een persoon die niet onmiskenbaar de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, wordt de 3-strikes-out-maatregel opgelegd. De verkoop van tabaksproducten en vapes wordt dan voor een bepaalde tijd stilgelegd. De duur van de stillegging is afhankelijk van het type bedrijf en of de verkoop al eerder is stilgelegd en varieert van 1 tot 12 weken.

Losse verkoop

Het is verboden op basis van de Tabaks- en rookwarenwet sigaretten los te verkopen. Dit aspect wordt ook meegenomen tijdens de controles. Bij een overtreding wordt handhavend opgetreden.

Vapes

Sinds halverwege 2022 is de testkoopmethode aangepast waarbij de nadruk meer op de aanschaf van vapes is komen te liggen bij de uitvoering van deze inspecties. Dit in navolging van de groeiende populariteit van deze producten onder jongeren.

¹ Het online verkopen van deze producten is sinds 1 juli 2023 verboden en daarop wordt met een andere methode ook toezicht gehouden.

Inspectieresultaten: testkoopmethode

Resultaten testkoopmethode

Van januari 2022 tot juli 2023 zijn er 2.466 (risicogerichte) testkoopinspecties uitgevoerd. Tijdens deze inspecties heeft de toezichthouder beoordeeld of de verkoper op een correcte wijze de leeftijd van de koper heeft vastgesteld middels een identificatiebewijs. Daarnaast heeft de toezichthouder beoordeeld of de verkoper de verkoop aan de testkoper heeft geweigerd, omdat deze nog geen 18 jaar was ten tijde van de inspectie. Bij 883 (36%) van deze inspecties is een overtreding geconstateerd. In deze gevallen volgt een boete.

Tabel 1 Uitgevoerde testkoopinspecties in januari 2022 tot juli 2023²

Sector	Aantal inspecties	Aantal overtredingen	Percentage (%)
Speciaalzaak	330	130	39%
Tankstation	457	157	34%
Supermarkt (klein)	487	219	45%
Supermarkt (keten)	451	124	27%
Winkels overig ¹	526	211	40%
Horeca	215	42	20%
Totaal	2.466	883	36%

¹Onder de categorie overig vallen onder andere avondwinkels en kiosken.

Voor een uitwerking van het aantal inspecties en de opgelegde maatregelen per categorie, zie tabel 1. Het maatregelpercentage verschilt per sector. Bij een deel van testkoopinspecties is door de testkoper om sigaretten verzocht. Bij de overige testkoopinspecties is door de testkoper om vapes verzocht. Bij 307 gevallen waarbij een overtreding werd vastgesteld, kreeg de testkoper vapes mee. In de overige 576 gevallen werd er aan de testkoper tabak verkocht. Verder is er 63 keer geconstateerd dat er losse sigaretten werden verkocht. Hiervoor hebben de betreffende ondernemers een maatregel opgelegd gekregen.

De 3-strikes-out maatregel

Van januari 2022 tot en met juni 2023 is de 3-strikes-out maatregel 22 keer opgelegd. Bij de sector kleine supermarkten zijn relatief de meeste 3-strikes-out maatregelen opgelegd, namelijk 11.

² In de eerste helft van 2022 zijn 79 zaken, naar aanleiding van eerder uitgevoerde inspecties, afgebroken en zijn er geen boetebesluiten opgelegd voor de geconstateerde overtreding dan wel de bezwaren gegrond verklaard of bij beroepszaken de besluiten ingetrokken. Dit omdat voor een toegepaste werkwijze met uitzendkrachten onvoldoende juridische grondslag bleek te bestaan om gevolgen te verbinden aan de bevindingen uit de inspecties. Dit is ondertussen ondervangen met een wijziging van de Tabaks- en rookwarenwet en de Tabaks- en rookwarenregeling waarbij de aanwijzing van deze uitzendkrachten is hersteld.

Maatregelen

Van januari 2022 tot juli 2023 zijn er 2.466 (risicogerichte) testkoopinspecties uitgevoerd waar bij 883 van deze inspecties een overtreding is geconstateerd (36%). Het afwijkingpercentage was het hoogst bij kleine supermarkten. Bij deze categorie is bij 45% van de inspecties een overtreding geconstateerd. Dit percentage was het laagst bij horeca (20%).

Bij een deel van testkoopinspecties is door de testkoper om sigaretten verzocht. Bij de overige testkoopinspecties is door de testkoper om vapes verzocht. Bij 307 gevallen waarbij een overtreding werd vastgesteld, kreeg de testkoper vapes mee. In de overige 576 gevallen werd er aan de testkoper tabak verkocht.

Bij de inspecties is 63 keer geconstateerd dat er losse sigaretten werden verkocht.

Van januari 2022 tot juli 2023 is de 3-strikes-out maatregel 22 keer opgelegd. Bij de sector kleine supermarkten zijn relatief de meeste 3-strikes-out maatregelen opgelegd, namelijk 11.

Met dit toezicht levert de NVWA een bijdrage aan de beperking van de beschikbaarheid van tabak en vapes voor jongeren en draagt zo bij doelstelling van het Nationaal Preventieakkoord om in 2040 een rookvrije generatie te realiseren.

Vervolgaanpak

De NVWA deelt de zorgen die er zijn over het gebruik van vapes onder jongeren. Daarom blijft de NVWA risicogericht leeftijdsgrensinspecties uitvoeren bij de verschillende verkooppunten, zodat daar geen vapes of sigaretten aan jongeren worden verkocht. Ook zijn er gesprekken met het Ministerie van VWS over het verhogen van de boetes. Bedrijven waar een overtreding is geconstateerd kunnen een herinspectie verwachten. De 3-strikes-out maatregel wordt indien nodig opgelegd, waarbij 3 overtredingen in een periode van 12 maanden leidt tot stillegging van de verkoop van tabak en vapes.

Verder wordt nader onderzoek gedaan naar de kennis bij ondernemers over de regels rondom het verkopen van tabak en vapes. Met die kennis wordt het toezicht door de NVWA verder doorontwikkeld.

Handhaving is overigens niet de enige oplossing om het gebruik van tabak en vapes onder jongeren terug te dringen. Het gaat om een maatschappelijk probleem. Daarbij is ook van belang dat winkeliers, gebruikers en hun omgeving - zoals ouders en scholen - bewust zijn van de gevaren van het gebruik van dit soort producten en daar naar handelen.